

Saopštenje Saveza društava psihoterapeuta Srbije povodom nacrtu Zakona o psihološkoj delatnosti

Poštovani,

Želimo da se obratimo povodom nacrtu Zakona o psihološkoj delatnosti, koji značajno ugrožava autonomiju i profesionalni integritet psihoterapije u Srbiji. Pre nego što izložimo specifične primedbe, smatramo da je važno pružiti osnovne informacije o tome šta psihoterapija jeste, kako je trenutno regulisana u skladu sa međunarodnim i evropskim standardima i zašto je njena autonomija neophodna.

Ne sporimo Društvu psihologa Srbije pravo da predlaže nacrt Zakona kojim bi uredio psihološku delatnost u Srbiji, ali ne po cenu ugrožavanja psihoterapeutske zajednice u Srbiji koja takođe ima svoj nacrt Zakona o psihoterapiji i ustaljenu praksu uređenja oblasti psihoterapije.

Psihoterapija naspram psihološkog savetovanja i medicinskih studija

Psihoterapija je nezavisna naučna disciplina i profesija koja ne sme biti podređena ili definisana kao delatnost u okviru drugih profesija, uključujući psihologiju. Studije psihologije, uključujući master nivo, osposobljavaju stručnjake za psihološko savetovanje i druge aspekte psihološkog rada, ali **ne obučavaju za psihoterapijski rad sa ljudima**. Psihoterapija zahteva posebnu edukaciju koja uključuje specifične metode, lični rad terapeuta na sebi i superviziju. Samim tim, ni osnovne ni master studije psihologije ne mogu se smatrati dovoljnim za rad u psihoterapiji.

Slična je situacija i sa medicinskim studijama. Iako psihijatri rade sa pacijentima koji imaju psihičke poremećaje, ni osnovne medicinske studije, ni specijalizacija iz psihijatrije **ne pružaju obuku za psihoterapijski rad**. Nekada je postojala subspecijalizacija iz psihoterapije u okviru Medicinskog fakulteta, ali danas svi psihijatri koji žele da se bave psihoterapijom moraju da završe dodatnu specijalizovanu obuku u nekom od priznatih psihoterapijskih modaliteta, u skladu sa međunarodnim i evropskim standardima.

Šta je psihoterapija?

Psihoterapija je nezavisna naučna disciplina i profesija koja se bavi tretmanom emocionalnih, mentalnih i psihosocijalnih poteškoća. Za razliku od psihološkog savetovanja, psihoterapija zahteva specifičnu obuku koja uključuje teorijska znanja, praktične veštine i intenzivni lični rad psihoterapeuta na sebi.

Prema međunarodnim i evropskim standardima, koje postavlja Evropska asocijacija za psihoterapiju (EAP), psihoterapeut mora proći najmanje četiri godine obuke u međunarodno priznatom psihoterapijskom modalitetu, što podrazumeva minimum:

- **500-800 sati teorijske nastave**
- **250 sati ličnog iskustva** rada na sebi, individualno ili u grupi
- **150 sati supervizije**, gde stručnjak prati rad edukanta psihoterapije
- **300-600 sati rada sa klijentima pod supervizijom.**

Ova sveobuhvatna edukacija omogućava psihoterapeutima ne samo da steknu teorijska znanja, već i praktične veštine neophodne za rad sa klijentima. Ključni deo ove obuke je rad na sebi, jer samo kroz lično iskustvo psihoterapeut može razviti potrebne kapacitete da adekvatno podrži druge.

Trenutna regulacija psihoterapije u Srbiji

Savez društava psihoterapeuta Srbije (trenutno u svom sastavu ima 37 udruženja) prepoznaje i akredituje psihoterapijske modalitete u skladu sa međunarodnim i evropskim standardima. Trenutno, sticanje Nacionalnog sertifikata za psihoterapiju (NSP) je moguće samo nakon završene obuke u međunarodno priznatim modalitetima i ispunjavanja strogo definisanih kriterijuma. Savez vodi registar sertifikovanih psihoterapeuta kako bi osigurao kvalitet i zaštitio javnost od nestručnih praksi.

Problem sa nacrtom Zakona o psihološkoj delatnosti

Nacrt Zakona o psihološkoj delatnosti definiše psihoterapiju kao jednu od delatnosti psihologa, što je u direktnoj suprotnosti sa međunarodnim i evropskim standardima, naročito sa Strazburškom deklaracijom iz 1990. godine, koja jasno određuje psihoterapiju kao nezavisnu profesiju. Akademske studije psihologije ne mogu zameniti specifičnu psihoterapijsku edukaciju, jer ne uključuju obavezni rad na sebi i superviziju, koji su od ključne važnosti za kvalitetan rad psihoterapeuta.

Predlog: U nacrtu zakona, termin "psihoterapija" mora biti izbačen iz opisa psihološke delatnosti. Psiholozi mogu regulisati isključivo svoj domen delatnosti, poput psihološkog savetovanja ili psihološkog tretmana, ali ne i psihoterapiju. Psihoterapija mora ostati zasebna profesija, regulisana prema međunarodnim i evropskim standardima. U trenutno važećem Zakonu o psihološkoj delatnosti se nigde ne spominje psihoterapija, već isključivo psihološki tretman, i mi smatramo da tako treba da ostane i u budućem zakonu.

Nedoslednosti i nejasnoće u nacrtu zakona

Takođe, nacrt nejasno definiše da li će osobe sa završenim studijama psihologije automatski moći da se bave psihoterapijom ili će planirana Komora psihologa preuzeti akreditaciju obuka za dodatno stručno usavršavanje iz oblasti psihoterapije. Komora psihologa može akreditovati samo u oblasti psihologije, a ne u oblasti psihoterapije. Ako bi Komora psihologa bila zadužena za akreditaciju psihoterapijskih programa, to bi stvorilo monopol, jer bi psiholozi kontrolisali obuke koje nisu u njihovom domenima. Time bi se poništila autonomija psihoterapije i onemogućilo bi se priznavanje sertifikata na međunarodnom nivou.

Već primećujemo trend u Društvu psihologa Srbije da akredituju nepriznate i stručnoj javnosti nepoznate “psihoterapijske” metode, poput OLI metoda i Transakciono-asimilativne terapije, koji nisu prepoznati ni od Saveza društava psihoterapeuta Srbije niti od strane relevantnih međunarodnih i evropskih psihoterapijskih asocijacija. Najava da će se nastaviti sa ovakvom praksom regulisanja i legitimacije navodno psihoterapijskih pristupa, ugrožava kvalitet usluga i adekvatnu zaštitu klijenata.

Psihoterapija nije samo delatnost, već profesija

Evropska komisija je uvrstila psihoterapiju u spisak profesija/zanimanja. Prema evropskoj ESCO klasifikaciji (koja trenutno priznaje 3039 profesija) zanimanje psihoterapeut ima kod 2634.2.4. U opisu zanimanja psihoterapeut, prema ESCO: „Psihoterapeuti nisu obavezni da imaju akademske diplome iz psihologije ili medicinske kvalifikacije iz psihijatrije. Psihoterapija je nezavisno zanimanje, odvojeno od psihologije, psihijatrije i savetovanja.“

Posledice po profesiju i građane

Ovako postavljen zakon može dovesti do nekoliko negativnih posledica:

1. **Smanjenje kvaliteta usluga:** Psiholozi bez adekvatne psihoterapijske edukacije mogli bi pružati nedovoljno stručnu podršku, što može ugroziti klijente i dodatno pogoršati njihova stanja.
2. **Zbunjenost među građanima:** Biće teško razlikovati psihoterapeute koji su prošli kroz kredibilnu specijalizovanu obuku od onih koji su završili studije psihologije, čime se stvara konfuzija i dovode u pitanje etički standardi psihoterapijskog rada.
3. **Narušavanje međunarodnih i evropskih standarda:** Naši stručnjaci ne bi bili priznati u inostranstvu.
4. **Erozija profesionalnog identiteta psihoterapije:** Uključivanje psihoterapije kao dela psihološke delatnosti vodi ka razvodnjavanju profesionalnog identiteta psihoterapije. Ovaj zakon bi mogao obesmisлити višedecenijske napore na izgradnji psihoterapije kao zasebne profesije, a ne samo delatnosti, u skladu sa priznatim standardima.

Zaključak

U interesu zaštite psihoterapijske profesije i javnog zdravlja, apelujemo na zakonodavce da revidiraju nacrt Zakona o psihološkoj delatnosti, iz njega izbace termin “psihoterapija” i omoguće nastavak regulacije psihoterapije kao zasebne profesije. Smatramo da Predlog Nacrta zakona o psihološkoj delatnosti treba uskladiti za Predlogom Nacrta zakona o psihoterapiji, koji je formulisao Savez društava psihoterapeuta Srbije, tako da oba zakona regulišu samo svoj domen delovanja. Ovo bi osiguralo da psihoterapija zadrži svoj međunarodno i evropski priznati status, a građanima bi pružilo neophodnu zaštitu od nestručnih praksi. Psihoterapija mora ostati nezavisna profesija, kako bi se očuvali njeni

visoki standardi i osigurao kvalitetan rad stručnjaka. Uz ovo saopštenje, prilažemo i dopis Evropske asocijacije za psihoterapiju o tome zašto je Zakon o psihoterapiji kao nezavisnoj profesiji neophodan.

S poštovanjem,
Predsedništvo Saveza društava psihoterapeuta Srbije

5.12.2024.